

III. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС. ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО

УДК 341.9

© 2013 р. С.М. Задорожна

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці

РОЛЬ ДЕРЖАВИ ТА МІЖНАРОДНОГО СПІВТОВАРИСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Досліджується вплив держави, міжнародних організацій та міжнародного співтовариства в цілому на глобалізацію міжнародного правопорядку, а також на формування загальнокультурних принципів у міжнародному правопорядку.

Ключові слова: міжнародне право, теорія міжнародного права, правова глобалізація, загальнокультурні принципи.

Постановка проблеми. Міжнародне право – це правила співжиття людей, міжнародне – між народами, однак народ – це сукупність людей. На сьогодні міжнародне право повинно стати правом людей у глобальному розумінні, а не правом держав, де окремі держави диктують правила існування цього людства. Навпаки. Держава повинна стати представником і гарантом груп людей (населення окремих держав) на шляху побудови глобального мирного співіснування людей (людства) на планеті Земля. Найперша і найнижча ланка суб'єктів такого співіснування – людина, сьогодні повинна стати найвищою і найголовнішою цінністю міжнародного права. Однак, для забезпечення такої цінності повинні бути залучені усі ланки міжнародної системи і національні, і міжнародні, і наднаціональні. Держава, як представник свого народу (свої «людини») повинна прикладати усіх зусиль, щоб в рамках міжнародного правопорядку на основі міжнародного співтовариства забезпечити і гарантувати кожній людині право на мирне і справедливе життя.

Ступінь наукової розробки проблеми. Дослідженню сутності, позитивних і негативних тенденцій, ризиків світової глобалізації в останні роки приділяється достатньо багато уваги. В останнє десятиліття в юридичній літературі з'явилось значна кількість праць, автори яких вивчали проблеми міжнародно-правової глобалізації. До них, зокрема, можна віднести таких учених, як С.А.Щетинин [13], А.С. Блинов [2], І. І. Лукашук [6], Г.Г. Арутюнян [1] та ін. Окремі аспекти проблеми правової глобалізації можна знайти і в працях вітчизняних учених, зокрема Н. М. Пархоменко [10].

Однак проблемі місця і ролі держави, міжнародних організацій та міжнародного співтовариства в цілому на основі основних принципів міжнародного права у процесі правової глобалі-

зації, як окремому предмету дослідження майже не приділялося уваги.

Тому **метою** цієї статті є аналіз місця і ролі держави, міжнародних організацій та міжнародного співтовариства в цілому в процесі глобалізації міжнародного правопорядку.

Виклад основного матеріалу. Важливе місце в системі категорій науки міжнародних відносин, починаючи з учень Канта і більш ранніх філософів, належить таким поняттям, як «міжнародний порядок» і «світовий порядок», покликаним забезпечити і гарантувати стабільне існування народів [2, с.76].

На думку П.А. Циганкова, міжнародний правопорядок цілком може існувати без наявності світового порядку, оскільки побудований на формальних началах, більшою частиною двосторонніх. І, навпаки, світовий порядок, що відноситься до більш високого рівня регулювання, «немислимий без створення ефективних процедур міждержавного співробітництва, що передбачає особливий міжнародний порядок, що відповідає загальним основним цілям і цінностям їх громадян». У даному контексті національну державу можна розглядати як базовий принцип сучасних міжнародних відносин [12, с.254]. Державу можна кваліфікувати як гаранта прав і свобод індивіда у світовому масштабі.

На думку Блінова А.С., сучасні процеси демократизації характеризуються розширенням і реальною гарантованістю в транснаціональному масштабі прав і свобод індивідів, зростаючим значенням інтересів особистості; визнання в якості самостійного суб'єкта міжнародних відносин фізичних осіб. Принцип прав людини і досяжності (невідворотності) міжнародного правосуддя стає одним із факторів, легітимних підстав обмеження державного суверенітету, глобальної «прозорості» кордонів. Одною із головних загроз і

головних викликів глобалізації, продовжує автор, є падіння ролі національних держав, державного суверенітету. Держави як головні актори міждержавних відносин стають все менш ефективними і більш вразливими в конкуренції з новими акторами (наддержавними – вставка наша С.3.), в боротьбі із всезростаючими антидержавними тенденціями [2, с.78, 93].

Не можна абсолютно погодитись зі згаданими твердженнями, скоріше захист і гарантії світового глобального порядку на сучасному етапі розвитку людства гарантується на глобальному наддержавному рівні, при цьому роль держави, на нашу думку, навпаки, підвищується, адже на неї покладається реальний і дієвий захист і гарантування глобальних цінностей, а міжнародне правосуддя на н.д. не обмежує державний суверенітет, а гарантує верховенство права на глобальному рівні.

Свідомо чи несвідомо підрип принципів поваги суверенітету, територіальної цілісності та невтручання у внутрішні справи держав може призвести лише до ерозії міжнародного правопорядку, не створюючи замість них ніяких нових правових механізмів забезпечення безпеки та стабільності у світі. Як би не розширювалося коло учасників сучасних міжнародних відносин, головними дійовими особами в них залишаються суверенні держави. І якщо сьогодні звучать заклики розгорнути міжнародну співпрацю обличчям до людини, сконцентрувати увагу на інтересах її безпеки, благополуччя і гідності, то знову таки головну відповідальність за це в змозі взяти на себе тільки держава в умовах стабільного світового порядку [5, с.210].

На нашу думку, зростання ролі міжнародного співтовариства у сфері захисту прав і свобод індивіда та інших глобальних цінностей, що так чи інакше постають проблемою кожного конкретного індивіда, не є антидержавною тенденцією, а становленням ще одного вищого ступеня їх гарантованості та захисту. Підтвердженням можуть стати події, що відбуваються в Україні, де на захист основних, гарантованих прав і свобод людини і громадянина стають наднаціональні утворення та міжнародні організації. Увага (можна навіть сказати, контроль) міжнародної спільноти до гарантування прав і свобод людини на національному рівні є однією із наслідків глобалізації міжнародного правопорядку. Вирішення внутрішніх конфліктів у державі за участю міжнародної спільноти – явище глобалізації правового захисту прав людини.

У цьому контексті актуальною є концепція багатополярності, що передбачає: «в сучасних

умовах жодна держава, якою би потужною і впливовою вона не була, не в змозі одноосібно керувати ситуацією навіть у рамках одного регіону, не кажучи вже про світові процеси. Для цього недостатньо ресурсів якої б то не було окремої країни або навіть групи країн. Для підтримки стабільності та врегулювання конфліктів потрібні колективні зусилля всього міжнародного співтовариства» [5, с.81].

У рамках багатополярного світоустрою вона (держава – вставка наша С.3.) може в максимальному ступені реалізувати свої національні інтереси в галузі безпеки та сталого соціально-економічного розвитку. Однак такий світоустрій відповідає і широким інтересам усіх держав, оскільки в ньому центральне місце відводиться колективним механізмам підтримання миру і безпеки, а цементуючою основою служать міжнародне право і принцип рівної безпеки для всіх держав [5, с.83].

Міжнародне право постає як свого роду «сполучний матеріал» поступово формується нова багатополярна архітектура міжнародних відносин. Аналіз існуючих моделей і сценаріїв розвитку міжнародної системи приводить до висновку про те, що найбільш обґрунтованою в науковому і політичному плані є багатополярна модель світоустрою, заснована на колективних підходах до розв'язання міжнародних проблем.

Однією із глобальних проблем сучасності є необхідність спрямування зусиль світового співтовариства на те, щоб зброя «масового ураження» так і продовжувала залишатися «зброєю стримування», а не зброєю ведення активних бойових дій. Так, як легітимну альтернативу доктринам «гуманітарної інтервенції» й «обмеженого суверенітету» Росія висунула ініціативу узгодження правових основ застосування сили в умовах глобалізації. Серед них: підтвердження принципів незастосування сили або загрози її застосування в міжнародних відносинах; необхідність суворого дотримання вимог Статуту ООН про те, що ніякі міркування (політичні, економічні, військові, гуманітарні, дотримання прав людини та інші) не можуть використовуватися як виправдання застосування сили, що не санкціонована Радою Безпеки ООН; непопулістичність санкцій Ради Безпеки ООН і тісного політичного контролю з його боку за проведенням будь-яких примусових операцій із застосуванням військової сили окремими державами, їх коаліціями, регіональними та субрегіональними структурами [8, с.77-78].

Питання не про те, чи можна застосовувати силу «з гуманітарної необхідності» без ухвали РБ, а про те, що можуть бути розроблені прин-

ципи і правила, які допомагали б РБ приймати обґрунтовані рішення щодо застосування примусових, у тому числі силових заходів. Тож виходить, що в даному випадку мова йде не про розвиток міжнародного права, а скоріше, про вироблення відповідних установок політичного та практичного характеру. Отже, в системі основоположних принципів міжнародного права закладена і жорсткість каркасу, і внутрішня гнучкість, що дозволяє відгукуватися на нові проблеми, які виникають у зв'язку з процесами глобалізації [8, с.96-97].

На зміну відносинам між державами, побудованим переважно на міркуваннях воєнної безпеки й оцінці військового співвідношення сил, усе більше приходять відносини комплексної взаємозалежності. У нових умовах суттєво змінюється зміст поняття сили в міжнародних відносинах. Раніше вирішальним чинником у формуванні структури міжнародних відносин був розподіл військової сили («центросилові відносини»). У нових історичних умовах тенденція до скорочення можливостей прямого застосування сили все більше висуває на перший план значення ресурсів впливу, тобто здатностей керувати невійськовими засобами розвитком міжнародної системи, заснованої на відносинах взаємозалежності. Тому при збереженні значної ролі військово-силового компоненту на перший план все більше висуваються економічні, фінансові, інтелектуальні та інформаційні ресурси впливу на партнерів і опонентів [5, с.52-53]. Зокрема застосування в першу чергу економічних санкцій до порушників норм міжнародного права.

Процеси глобалізації особливо рельєфно виявляють роль ООН як організації, що виражає інтереси всього світового співтовариства. Складні проблеми глобалізації неодноразово розглядалися Генеральною Асамблеєю ООН на її сесіях, особливо з часу проведення в 1998 р. її першого діалогу на високому рівні, присвяченого темі соціально – економічного впливу глобалізації та взаємозалежності та їх наслідків для політики. Організації Об'єднаних Націй, створення якої стало одним з головних подій ХХ століття і втілила в життя давню ідею людства про необхідність універсальної всесвітньої організації, покликаної служити єднанню всього світового співтовариства з метою побудови світу без війн, заснованого на верховенстві права і справедливості [5, с.86].

Актуальність і надихаюча здатність цілей і принципів ООН не тільки не зменшилася, а навіть зросла. Сьогодні загальновизнано, що без ООН і зафіксованих у її Статуті фундаментальних принципів незастосування сили, невтручання у внутрі-

шні справи, самовизначення, рівноправності, поваги прав і свобод людини світ був би значно менш безпечним і менш стабільним [5, с.87].

ООН відіграє корисну роль у координації світових зусиль у протидії новим загрозам і викликам, зокрема, шляхом створення відповідної міжнародно-правової бази. Так, під егідою ООН прийняті нові конвенції про боротьбу з тероризмом і з його фінансуванням, укладено ряд найважливіших міжнародних конвенцій з протидії незаконному обігу наркотиків. Прийняття в ході 55-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН і підписання на Конференції в Палермо в грудні 2000 р. Конвенції проти транснаціональної організованої злочинності ознаменувало початок якісно нового етапу міжнародної антикримінальної взаємодії [5, с.93].

Хоча у розпорядженні власне ООН не так багато фінансових ресурсів для реалізації проектів розвитку в різних країнах, організація чинить всезростаючий вплив на реформу світової валютно-фінансової системи. Серія проведених ООН в 1990-ті роки всесвітніх конференцій з навколишнього середовища і розвитку прав людини, народонаселення, соціального розвитку, становища жінок, населених пунктів заклала концептуальні основи для колективних зусиль з формування такого економічного світопорядку, який враховував би нагальні соціальні й екологічні проблеми [5, с.94].

Наступна ключова ланка системи демократичного стабільного світоустрою покликана стати розгалуженою мережею регіональних організацій та інтеграційних об'єднань.

Протягом століть Європа була центром світової політики, головним «законодавцем» принципів і норм міжнародної поведінки. І сьогодні Європа в «мініатюрі» відображає різноманіття і реальну багатополісність сучасного світу. Саме на європейському континенті склалася найщільніша у світі мережа багатостороннього співробітництва держав. Саме тут сформувалася унікальна культура врегулювання проблем і конфліктів на колективній основі, у душі толерантності, взаємної поваги і балансу інтересів. Будучи «прародителькою» сучасного міжнародного права, Європа отримала після закінчення «холодної війни» унікальний шанс силою власного позитивного прикладу затвердити примат права і культури світу в міждержавному спілкуванні [5, с.110].

Затверджений у 1972 р. Статут Організації Ісламської Конференції закріпив як основні цілі Організації зміцнення ісламської солідарності і співпраці між її членами у політичній, економічній, соціальній, культурній та науковій сферах на основі принципів повної рівності її членів, невтру-

чання у внутрішні справи, поваги права на самовизначення, суверенітету, незалежності, територіальної цілісності, а також незастосування сили і врегулювання конфліктів мирними засобами. З 1973 р. ОСК з форуму для дискусій перетворилася на справжню політичну організацію. Її діяльність базувалася на принципі ісламської солідарності, при цьому велика увага приділялася питанням безпеки ісламських країн [5, с.154].

У ряді країн у періоди радикальних реформ реформатори намагалися спиратися на західні моделі, а саме в силу того, що під впливом західноєвропейської ідеології західні зразки сприймалися як ідеал [9, с.137]. Склався стереотип отождолення західної цивілізації зі світовою, і, по інерції, західної культури з універсальною, загальнолюдською. При цьому не бралось до уваги, що, незважаючи на неможливість заперечувати факт того, що в західноєвропейській правовій культурі достатньо повно виражені загальноправові людські цінності, користуватися розробленими в рамках європейської правової системи моделями і зразками для інших країн неприйнятно, якими б досконаліми вони не виявились [9, с.137-138]. Правові системи незахідних культур не можуть функціонувати відповідно до нормативних очікувань, що висуваються Західною Європою, саме в силу специфіки притаманних їй правокультурних цінностей і принципів. І в даному випадку ніякі реформи, що проводяться, не забезпечать необхідних правокультурних змін; правокультурні цінності, що раніше знаходили своє відображення у суспільній свідомості, діючому праві, правотворчій та право реалізаційній практиці в цілому зберігаються [9, с.138].

Не можна не погодитися з тим, що глобалізація несе в собі масштабні перетворення, в тому числі і в правовому середовищі. При цьому істотно змінюються місце і роль міжнародного права в правовій системі. Одночасно з інтернаціоналізацією права і розширенням масштабів і сфер впливу принципів і норм міжнародного права стають все більш розмитими відмінності традиційних правових систем. Важливим джерелом права є прецедент в європейській континентально-правовій системі. Разом з тим права людини як вища цінність давно вже утвердилися в якості об'єкта наднаціонального захисту [1, с.29]. Враховуючи це, багато авторів відзначають, що «подолання виникають у зв'язку з процесами глобалізації проблем у розвитку національних правових культур можливе лише за умови відмови від модернізації за допомогою уніфікації та універсалізації чинного права та юридичної практики там, де від-

мінності правових культур носять ментальний, а внаслідок того – принциповий характер» [3, с.7].

У цілому, одним з основоположних принципів нового світоустрою має бути максимально широке залучення всіх держав у спільні зусилля по зміцненню безпеки і стабільності на чіткій правовій основі, з впровадження норм прав людини в міжнародні відносини. Практика міжнародного життя доводить, що впровадження концепції та практики «гуманітарної інтервенції», здійснюваної в обхід Ради Безпеки ООН, загрожує підривом ряду основоположних норм міжнародного права, таких як повага суверенітету держав і невтручання у внутрішні справи [5, с.202]. Найбільш радикальні прихильники застосування сили, у тому числі в обхід Ради Безпеки ООН, стверджують, що принцип поваги прав людини на сучасному етапі має отримати пріоритет над принципами невтручання у внутрішні справи, суверенної рівності держав і незастосування сили в міжнародних відносинах. Натовська акція проти Югославії, на думку прихильників цієї думки, мовляв, відкрила прецедентний шлях становленню нової норми міжнародного права, легітимізує «гуманітарну інтервенцію» [5, с.203].

Не існує ніяких перешкод для того, щоб на базі фундаментальних принципів Статуту ООН іти шляхом подальшого розвитку міжнародного права, поступово закривати залишаються в ньому «білі плями». І надалі тут головним генератором правових норм, регулюючих, по суті, всі сфери міжнародних відносин, повинна залишатися система ООН. У її рамках розроблені такі «знакові» міжнародні інструменти, як Загальна декларація прав людини, Пакти про права людини, Конвенція з морського права, Конвенція про право міжнародних договорів або нещодавно прийнятий Статут Міжнародного кримінального суду [5, с.211].

В умовах глобалізації зростає потреба в тому, щоб підвищувати роль загальнолюдських принципів, приділяти їх втіленню більше уваги. Однак, як вважає Морозов В.А. «одночасно з розширенням масштабів інтеграції можливості забезпечувати подібне піднесення убуває в силу того, наскільки більш різномірні в правокультурному плані держави починають охоплювати глобалізаційні процеси». Там, де глобалізаційні процеси зумовлюють спроби інтеграції в єдину світову систему державно-правових утворень, правова культура яких зовсім різна, об'єктивно відсутня можливість практичної реалізації єдиних правових стандартів, утруднені можливості вироблення і забезпечення реалізації загальних принципів правової культури. При цьому будь-які спроби «європеїзації» духовної складової

правового життя незахідних суспільств, а також приведення у відповідність із західноєвропейськими правокультурними принципами чинного права і правореалізаційної практики істотно звужують можливості розв'язання виникаючих у процесі глобалізації проблем [9, с.137-140].

Здається повною мірою справедливим твердження про те, що «оскільки жодна з правових систем не може претендувати на універсальність, єдиним способом зближення правових культур і правових систем є відомий консенсус, в основі якого повинна бути не стільки уніфікація права, скільки узгодження цінностей різних правових культур» [4, с.10]. При цьому той факт, що соціальна, політична й економічна модернізація та інтеграція, яких потребують у нових сучасних умовах всі учасники міжнародної системи, можлива тільки за умови тотальної вестернізації права та універсалізації цінностей і принципів західноєвропейської правової культури, фактично виявляється міфом, що перешкоджає подальшому успішному розвитку правових систем у нових умовах [9, с.140-141].

Не важливо якого походження загальнолюдські принципи, якщо вони набули глобального значення. Ефективна міждержавна і міжкультурна взаємодія в умовах глобалізації може бути забезпечена тільки на основі політики правового мультикультуризму.

Так, першою у світі країною, що оголосила про початок проведення політики мультикультуризму, стала Канада. Саме тут у 60-ті рр. минулого століття внаслідок усвідомлення непродуктивності асиміляторських зусиль з боку держави по відношенню до мультинаціональних, мультирасових, мультирегілійних, мультиетнічних і інших багатосегментних суспільств виникли терміни «мультикультуризм» і «мультикультурне суспільство». У 1971р. термін мультикультуризму отримав офіційне політичне визнання [9, с.141].

На думку Я.Н. Пітерсе, зростаюче усвідомлення культурних відмінностей не просто не протирічить глобалізації, це – її функція, форма прояву своєрідного творчого конфлікту. Він вважає, що «інтенсифікація міжкультурних комунікацій, мобільність, міграція, торгівля, інвестиції, туризм – все це сприяє більшому розумінню культурних відмінностей», а стремління до їх визнання «передбачає вимоги рівності, рівних прав, однакового ставлення, іншими словами – єдиного, але різноманітного всесвіту» [11, с.326].

У сучасному світі під впливом процесів глобалізації відбувається девальвація традиційних правових цінностей, зниження значення мо-

ральних орієнтирів, що призводить до втрати правової орієнтації та формування правового нігілізму. В результаті нав'язливої «вестернізації» окремі юридичні норми, ритуали та символи позбавляються своєї культурно-моральної, національної природи і не здатні впливати на правову свідомість суб'єктів і учасників юридичної діяльності. Одночасно власне демократичні цінності, в тому числі права і свободи, використовуються як засіб геополітичного впливу, що ставить під сумнів підставу для їх універсалізації і легітимність [13, с.9].

Підводячи **підсумок**, можна сказати, що світові глобалізаційні процеси тісно пов'язані з правовою глобалізацією, яку, як слушно зазначає Щетинин С.А., можна визначити як «процес формування нової загальносвітової системи правових норм, які організовують і забезпечують глобальну міждержавну взаємодію в різних сферах життя сучасного суспільства, в процесі якого міжнародне та національне право, а також право "міжнародних господарських об'єднань" виявляються в стані взаємозалежності. При цьому характер правової інтеграції та інтернаціоналізації визначається, з одного боку, участю держав у справах світової спільноти, а з іншого – ступенем сприйняття країнами, тих чи інших аспектів права інших держав» [13, с.9].

Повертаючись до проблеми правової глобалізації в цілому, відзначимо, що під впливом глобалізації принципи і норми міжнародного права, сформовані на основі «загальнолюдських цінностей», починають відігравати все більшу роль у процесах в національних правових системах. У цьому зв'язку серйозним і змінам і деформацій піддаються і самі функції держави і права. Стрімкими темпами йде інтернаціоналізація права і неухильно зростає наукова значимість досліджень, що характеризують процеси правової глобалізації в їх динаміці, з урахуванням їх відмінностей, різних напрямків, у різноманітність їх форм і способів здійснення.

На нашу думку, серйозним питанням на шляху глобалізації міжнародного права має стати легітимація у внутрішньому праві усіх держав принципів міжнародного права, адже на сучасному етапі немає єдності у питанні трансформації принципів міжнародного права у внутрішнє право країн. Тому першочерговим має стати не розв'язання проблеми співвідношення ролі суб'єктів міжнародного права, а проблема забезпечення та гарантування загальнолюдських цінностей, що закріплені в основних принципах міжнародного права на національному, наднаці-

ональному та міжнародному рівнях, що стане правовою основою утвердження верховенства права на глобальному рівні. У теорії питання про розмежування понять «міжнародні договори», «загальновизнані принципи та норми міжнародного права» також мало би виглядати важливим.

Список літератури

1. Арутюнян Г.Г. Правовая глобализация и некоторые тенденции развития конституционализма // Московский юридический форум "Глобализация, государство, право, XXI век". По материалам выступлений. – М.: Городец, 2004. – С.27-33.
2. Блинов А.С. Национальное государство в условиях глобализации: контуры построения политико-правовой модели формирующегося глобального порядка. – М.: МАКС Пресс, 2003. – 150с.
3. Борискина О.Н. Последствия глобализации для развития национальных правовых систем: пути и способы преодоления возникающих проблем // История государства и права. – М.: Юрист, 2008, № 17. – С. 6-8.
4. Зинковский С.Б. Право как явление культуры. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – М., 2006. – 20с.
5. Иванов И.С. Внешняя политика в эпоху глобализации: Дис. ... доктора исторических наук: 07.00.03, 23.00.04 / Ин-т мировой экономики и международн. отношений РАН. – Москва, 2005. – 379с.

6. Лукашук И.И. Глобализация и международное сообщество // Право и политика. 2000. - № 4. – С.105-112.

7. Макогон Б.В. Общая характеристика процессов глобализации в правовой сфере // История государства и права. – М.: Юрист. – 2007. - № 3. – С.2-4.

8. Международная конференция "Вступая в XXI век: к примату права в международных отношениях". Москва, 2 ноября 2000 г. // Международная жизнь. – 2000. - № 12.

9. Морозов В.А. Принципы западноевропейской правовой культуры: дисс. ...канд. юрид. наук: 12.00.01 / - М., 2009. – 166 с.

10. Пархоменко Н.М. Основні напрями розвитку джерел права в умовах глобалізації // Національна держава і право в умовах глобалізації: Збірник наукових статей. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2007. – С. 69-74.

11. Питерсе Я. Н. Глобализация и культура: три парадигмы // Этнос и политика. Хрестоматия. // Сост. А. А. Прусаускас. – М.: УРАО, 2000. Цыганков П.А. Политическая социология международных отношений. М.: Радикс, 1994. – 208 с.

12. Щетинин С.А. Правовая глобализация: понятие и основные формы (теоретико-методологические аспекты). Дис. ... канд. юрид. наук. – Ростов-на-Дону, 2009. – 146с.

Стаття надійшла до редколегії 20 листопада 2013 року.

Рекомендована до опублікування у "Вісник" членом редколегії О.В. Гетманцевим.

S.M. Zadorozhna

The role of the state and the international community in the globalization of international enforcement

Summary

This article examines the influence of the state, international organizations and the international community as a whole to the globalization of the international legal order, as well as the formation of the general cultural principles in the international legal order.

Keywords: international law, the theory of international law, law globalization, the general cultural principles.

S.M. Zadorozhna

Роль государства и международного сообщества в условиях глобализации международного правопорядка

Аннотация

Рассматривается влияние государства, международных организаций и международного сообщества в целом на глобализацию международного правопорядка, а также формирование общелюдских принципов в международном правопорядке.

Ключевые слова: международное право, теория международного права, правовая глобализация, общекультурные принципы.